

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

НІКІТЕНКО ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ

УДК 351.74 (477)

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ
ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

Петков Валерій Петрович,

Кіровоградський інститут Відкритого міжнародного університету розвитку

людини «Україна», директор.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Калянов Дмитро Петрович,**

Одеський національний морський університет,

завідувач кафедри кримінального та адміністративного права;

доктор юридичних наук, професор **Куліш Анатолій Миколайович,**

Сумський державний університет, декан юридичного факультету;

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Ковальська Віта Володимирівна, Харківський національний

університет внутрішніх справ, начальник кафедри адміністративного

права та процесу факультету з підготовки фахівців міліції громадської

безпеки.

Захист відбудеться 26 березня 2013 року о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

Автореферат розісланий 23 лютого 2013 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення внутрішньої безпеки є одним із важливих завдань сучасного розвитку нашої держави. Постійні зміни в правовому регулюванні забезпечення внутрішньої безпеки держави, здійснення реформаційних процесів у сфері правоохоронної діяльності та унормування статусу правоохоронних органів в Конституції України, потребує з'ясування сутності терміна «правоохоронні органи», виявлення їх функціонального призначення і, виходячи із цього, визначення системи цих органів.

Правоохоронна система України сьогодні не в змозі ефективно виконувати покладені на неї державою функції та завдання щодо забезпечення внутрішньої безпеки країни. Забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами має свої особливості, що, насамперед, залежить від характеру державних завдань та функцій щодо охорони внутрішньої безпеки України, їх повноважень, форм і методів професійної діяльності.

Поняття «правоохоронні органи» є одним із найбільш невизначених в українському правознавстві, внутрішньо суперечливим і надмірним за обсягом. Це поняття також відрізняється своєю безпредметністю в Конституції та законах України, відсутністю суб'єктного складу, у зв'язку з чим виникає певна конкурентність термінів – «правоохоронні органи», «правозахисні органи», «органи охорони правопорядку», «органи кримінальної юстиції». Як результат, до системи правоохоронних органів відносять різні за своїм статусом та функціональним призначенням державні органи, що унеможлиблює чітко визначити цю систему.

Визначення сутності та особливостей щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами не одержало належного теоретико-правового опрацювання. У вітчизняній адміністративно-правовій і науковій літературі ці питання розглядаються фрагментарно, без комплексного підходу, а саме як окремі напрями адміністративно-правової діяльності, у зв'язку з чим сутність та особливості внутрішньої безпеки держави залишаються достатньо не дослідженими, а єдиної концепції щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами в адміністративно-правовій науці не розроблено. Провідне місце у системі суб'єктів забезпечення внутрішньої безпеки займають правоохоронні органи, які несуть основний тягар виконання державно-правових функцій у цій сфері. Забезпечення внутрішньої безпеки держави та визначення шляхів удосконалення правоохоронної діяльності мають не тільки теоретичне, а й велике практичне значення.

Враховуючи значну кількість наукових праць присвячених проблематиці теоретико-методологічних засад адміністративно-правового регулювання у науці адміністративного права слід відзначити, що теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами розроблені не достатньо, хоча свого часу були предметом

дослідження таких науковців, як В. Б. Авер'янов, С. М. Алфьоров, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, Д. І. Бахрах, В. Т. Білоус, Ю. П. Битяк, М. Г. Вербенський, В. В. Галунько, В. М. Гаращук, І. П. Голосніченко, С. М. Гусаров, Е. В. Додін, М. І. Єропкін, В. О. Заросило, Д. П. Калаянов, Р. А. Калюжний, В. В. Ковальська, О. Л. Копиленко, Ю. М. Козлов, С. В. Ківалов, О. М. Клюєв, Л. В. Коваль, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. В. Конопльов, А. М. Куліш, Є. В. Курінний, Н. П. Матюхіна, Р. С. Мельник, А. А. Музика, О. М. Музичук, В. І. Мунтіян, Н. Р. Нижник, В. І. Олефір, О. І. Остапенко, І. М. Пахомов, В. П. Петков, А. М. Подоляка, В. М. Попович, Т. О. Проценко, Ю. С. Шемчушенко, Х. П. Ярмакі, О. Н. Ярмиш та інших. Останнім часом продовжується дослідження проблем удосконалення діяльності державних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України, зокрема, можна назвати окремі праці О. І. Барановського, Л. В. Герасименка, О. М. Джузи, О. Е. Користіна, В. Н. Лопатіна, В. А. Ліпкана, О. А. Лупалова, Д. Й. Никифорчука, С. М. Ніколаюка, Г. О. Пономаренко, А. М. Стівчатого, Р. П. Томма, В. Б. Торгана, В. О. Федорчука, але в них розглядаються лише окремі теоретичні та практичні питання адміністративно-правового регулювання у сфері внутрішньої безпеки України, а комплексного дослідження забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами не було, що обумовлює нагальну потребу у визначенні теоретико-методологічних засад щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави та підготовці на їх основі пропозицій та рекомендацій, спрямованих на її удосконалення.

Необхідність посилення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами, наявність прогалин та відсутність практичних та теоретичних досліджень цих проблем в сучасних умовах визначають актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до п. 19 Додатку 17 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр., затверджених наказом МВС України № 347 від 29 липня 2010 р., пп. 10.10, 17.2 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2011–2014 рр., затверджених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 27 грудня 2010 р. (протокол № 10).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у розробці на підставі комплексного аналізу теоретичних, методологічних, організаційних і правових засад та визначення призначення та подальших напрямів і перспектив діяльності щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами та шляхів удосконалення їх функціонування.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі задачі:

- визначити теоретичні та методологічні засади діяльності правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки України;
- розробити поняття, зміст сутність забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами;
- дати характеристику суб'єктам загальної компетенції, які здійснюють або беруть участь у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;
- уточнити мету і завдання адміністративно-правового забезпечення внутрішньої безпеки країни правоохоронними органами;
- виявити та систематизувати чинники що впливають на забезпечення внутрішньої інформаційної безпеки держави в умовах глобалізації інформаційного суспільства;
- з'ясувати характер правопорушень у сфері інформаційної безпеки держави, проаналізувати практику протидії останнім і розробити рекомендації щодо їх попередження в Україні;
- здійснити історично-правовий аналіз діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України;
- охарактеризувати теоретико-методологічні засади забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами України і з'ясувати сутність, особливість, функції та систему їх адміністративно-правової діяльності;
- розглянути можливість використання зарубіжного досвіду щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами;
- з'ясувати сутність, значення та гарантії законності діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;
- визначити поняття і структуру правоохоронної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України;
- сформулювати адміністративно-правові засади та особливості соціальної захищеності діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;
- розробити шляхи удосконалення форм, методів та функцій діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;
- з наукових позицій визначити критерії оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів України у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;
- внести пропозиції з удосконалення правового регулювання забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Предмет дослідження становлять теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Вони обрані з урахуванням поставлених в роботі мети та завдань дослідження, його об'єкта та предмета. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз адміністративно-правового забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами. За допомогою логіко-семантичного методу та методу сходження від абстрактного до конкретного поглиблено понятійний апарат, визначено сутність та особливості діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави (підрозділи 1.1, 1.2, 3.4, 4.3). Визначено специфіку забезпечення внутрішньої безпеки держави як виду адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів (розділ 3), сутність та особливості діяльності правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки України, інформаційної та економічної внутрішньої безпеки, психологічної характеристики основних етапів у діяльності правоохоронних органів (розділ 4, підрозділи 1.2, 2.4). Методи класифікації, групування, системно-структурний, системно-функціональний застосовано для визначення системи правоохоронних функцій та системи діяльності правоохоронних органів, визначення системи принципів організації і функціонування правоохоронних органів, характеристики взаємодії їх з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та засобами масової інформації (підрозділи 2.2, 3.1, 3.3, 4.3). За допомогою документального і статистичного аналізу, методу соціологічного опитування визначені проблеми забезпечення внутрішньої безпеки країни правоохоронними органами, що застосовувались для визначення недоліків правового та організаційного забезпечення внутрішньої безпеки держави (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1, 4.1). Порівняльно-правовий, структурно-логічний, статистичний та компаративний методи використовувалися для визначення шляхів удосконалення діяльності правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки України (підрозділи 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 4.4).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали загальнотеоретичні наукові праці, розробки провідних фахівців у галузі адміністративного та інформаційного права, теорії управління, філософії, теорії держави і права, адміністративної діяльності та інших галузевих правових наук. Нормативною базою наукового дослідження стали Конституція України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародно-правові акти та інші законодавчі і нормативно-правові акти. Дисертант звертався також до законодавства окремих зарубіжних держав, досвід яких щодо забезпечення

внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами може бути використано в Україні. Емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності правоохоронних органів, політико-правова публіцистика, довідкові видання. Висновки дисертаційного дослідження ґрунтуються також на узагальненні опитування 220 працівників правоохоронних органів з різних регіонів України, 350 курсантів та студентів вищих навчальних закладів і 190 представників громадських організацій з Херсонської, Луганської, Донецької та Вінницької областей. Використано також особистий досвід роботи дисертанта на керівних посадах в органах внутрішніх справ та досвід науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, з урахуванням досягнень правової науки та адміністративного права, дослідити проблемні питання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України та сформулювати авторське бачення шляхів їх вирішення, а також розробити концепцію у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– визначено теоретико-методологічні засади забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами, з'ясовано сутність, особливості, функції та систему адміністративно-правової діяльності цих органів;

– обґрунтовано класифікацію правових норм, що регулюють адміністративно-правову діяльність правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки, за сферою дії на: а) норми які передбачають відповідальність за вчинення правопорушень у сфері внутрішньої безпеки держави; б) норми, які регулюють діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій і громадян у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави; в) норми, що визначають порядок діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави у межах державно-владної управлінської діяльності;

– охарактеризовано ознаки правоохоронних органів, у зв'язку з чим визначено їх систему, сформульовано поняття «внутрішня безпека держави»; «засади адміністративно-правового регулювання й організаційного впорядкування суспільних відносин у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави»;

– визначено, що під час вивчення поняття «внутрішня економічна безпека», слід враховувати тенденції глобалізації як позитивних, так і негативних явищ серед яких тіньова економіка, незаконна міграція, транснаціональний характер наркозлочинності, корупції, хабарництва, відмивання «брудних» грошей, легалізація (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом;

– сформульовано ряд конкретних пропозицій, що будуть сприяти поліпшенню правового регулювання правоохоронної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, зокрема щодо прийняття Законів України «Про внутрішню безпеку України», «Про координацію діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України», «Про утворення державної служби боротьби з економічною злочинністю», «Про збори, мітинги, походи, демонстрації, пікетування» та «Про внутрішню екологічну безпеку»;

удосконалено:

– поняття взаємодії правоохоронних органів з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та громадянами у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;

– класифікацію контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні у зв'язку з чим виокремлено такі комплексні його види як: державний, самоврядний, громадський та міжнародний; сформульовано їх поняття та визначено особливості кожного з них щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави;

– характеристику місця, значення та специфіки правоохоронної діяльності щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави, наслідком чого стали пропозиції з вдосконалення її організаційної структури, а також перегляд її ролі та призначення у сфері внутрішньої безпеки;

– прийоми і способи забезпечення внутрішньої безпеки підприємства за допомогою таких режимів: конфіденційності і захисту об'єктів інтелектуальної власності, що формують інформаційну безпеку; фізичної охорони, тобто забезпечення фізичної безпеки майна і персоналу підприємства, технічної охорони;

– перелік і змістовну характеристику найбільш поширених протиправних діянь у сфері внутрішньої інформаційної, економічної, екологічної та соціальної безпеки, а також їх обґрунтування в ролі чинника внутрішніх загроз; на основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду протидії правопорушенням, запропоновано організаційно-правові заходи щодо їх попередження в Україні;

– організаційно-правові засади соціального забезпечення у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами, які включають діяльність пов'язану із правами громадян на достатній життєвий рівень, соціальний захист, підвищення рівня життя населення, сприяння розвитку України як суверенної, демократичної, соціальної, правової держави, забезпечення конституційних прав і гарантій населення, поєднання політики фінансової стабільності та економічного зростання з соціальною політикою, наближення українського законодавства до міжнародних стандартів відповідно до Європейської соціальної хартії, декларацій і рішень ООН, конвенцій Міжнародної організації праці та Кодексу поведінки

посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1997 року (Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН);

дістали подальшого розвитку:

– з'ясування особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері внутрішньої безпеки, у зв'язку з чим уточнено його предмет, визначено основні проблеми адміністративного законодавства, яке реалізує забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами;

– узагальнення зарубіжного досвіду міжнародного співробітництва щодо забезпечення внутрішньої безпеки правоохоронними органами, на основі національно-правових традицій та історичних особливостей, внаслідок чого сформульовано низку пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства в цій сфері;

– характеристика рівнів адміністративно-правового забезпечення внутрішньої інформаційної, екологічної, соціальної та економічної безпеки правоохоронними органами, у зв'язку з чим виокремлено національний, регіональний та місцевий рівні;

– з'ясування сутності інформаційного суспільства, а також систематизація та загально-правова характеристика негативних наслідків його глобалізації у сфері внутрішньої безпеки; усвідомлення безпосереднього зв'язку виявлених негативів із проблемами внутрішньої інформаційної безпеки держави;

– розуміння проблемних питань соціальної та психологічної характеристики діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави та шляхи їх подальшого вирішення;

– методологічні підходи до створення системи критеріїв оцінки рівня ефективності діяльності правоохоронних органів, обґрунтована доцільність закріплення їх в національному законодавстві;

– встановлення взаємозв'язку адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів і засобів масової інформації у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави;

– з'ясування особливостей забезпечення внутрішньої безпеки в прикордонних зонах, митного, екологічного, економічного та інших видів контролю;

– пропозиції та рекомендації, спрямовані на забезпечення законності у діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України;

– висновки щодо удосконалення законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, у досліджуваній сфері, зокрема, Законів України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», «Про національну безпеку України», «Про інформацію» тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні результати становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані:

– у науково-дослідній роботі – дисертація становить як загальнотеоретичний, так і прикладний інтерес для науки адміністративного права, стимулює подальше розгортання галузевих і міждисциплінарних досліджень у сфері внутрішньої безпеки держави та правоохоронної діяльності, постаючи їм методологічним підґрунтям і конкретизуючи їх актуальні напрями;

– у правотворчій діяльності – висновки, пропозиції та рекомендації дослідження можуть бути використані для удосконалення чинних і розробки проектів законодавчих та підзаконних актів, що буде сприяти поліпшенню забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у законопроектній роботі Верховної Ради України від 17.01.2012 р. № 04 – 12/15-88);

– у правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність правоохоронних органів і органів виконавчої влади щодо забезпечення внутрішньої безпеки України та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від злочинних та інших протиправних посягань (акт впровадження Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 17.01.2012 р. № 13/16-741), (акт впровадження Вінницької обласної державної адміністрації від 16.01.2012 р. № 01-1-39-261), (акт впровадження прокуратури Вінницької області від 16.01.2012 р. № 11-13-12), (акт впровадження УМВС України в Чернігівській області від 17.01.2012 р. № 15/1174);

– у навчальному процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати при проведенні занять і підготовки методичних матеріалів з «Адміністративного права», «Адміністративної діяльності правоохоронних органів», «Судових та правоохоронних органів», вони вже використовуються під час проведення занять із зазначених дисциплін. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора (акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 25.01.2012 р. № 12/01-25), (акт впровадження Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля від 13.01.2012 р. № 25/14-546), (акт впровадження Донецького юридичного інституту МВС України від 27.01.2012 р. № 28), (акт впровадження Міжнародного університету бізнесу і права від 12.01.2012 р. № 18);

– у правовиховній сфері – положення і висновки дисертації можуть бути використані у діяльності працівників правоохоронних органів щодо підвищення рівня правової культури населення.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що містяться у дисертації. Дисертаційне дослідження виконане здобувачем самостійно, всі сформульовані у ньому

положення і висновки обґрунтовано на підставі особистих досліджень автора. Сформульовані в роботі положення, висновки та пропозиції належать особисто автору та є його власним науковим надбанням. У співавторстві опубліковано навчальні посібники: «Кримінальне право (альбом схем)» (частка дисертанта – 2.2 д.а.), «Збірник нормативних актів України щодо охорони правопорядку» (частка дисертанта – 4.5 д.а.). У дисертації ідеї та розробки, що належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Висновки, узагальнення та пропозиції розроблені на основі дисертаційного дослідження були оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах та «круглих» столах, зокрема: «Попередження злочинності: загально соціальні заходи» (Київ, 2001) «Проблеми удосконалення адміністративного законодавства України та практики його застосування з урахуванням прогнозу злочинності» (Луганськ, 2002); «Деякі аспекти адміністративно-процесуального законодавства України: шляхи реформування (за проектом остаточної редакції нового кримінально-процесуального кодексу України)» (Київ, 2005); «Реформування поліції у державах Центральної та Східної Європи» (Харків, 2005); «Державна політика удосконалення адміністративно-правового реформування в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аспект» (Херсон, 2009); «Держава, регіон, підприємство: теорія та практика економіко-правового регулювання» (Херсон, 2009); «Україна: трансформації Європейського вибору в сучасних умовах міжнародного права та державотворення» (Херсон, 2012).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковані у двох індивідуальних монографіях, 24 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, а також у 4 тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, 4 розділів, поділених на 15 підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 405 сторінок. Список використаних джерел складається з 434 найменувань і займає 43 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначається її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, визначається об'єкт, предмет, мета і задачі, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, методи дослідження, особистий внесок здобувача в їх одержанні, апробація результатів дисертації, публікації, а також структура роботи.

Розділ 1 «Теоретичні та методологічні засади забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами» складається з чотирьох підрозділів, присвячених дослідженню

теоретичних та методологічних засад і змісту правоохоронної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки, характеристиці особливостей адміністративно-правового забезпечення та з'ясування сутності та принципів соціального забезпечення правоохоронними органами у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави.

У підрозділі 1.1 «Суб'єкти забезпечення внутрішньої безпеки України» зазначається, що адміністративно-правове регулювання суб'єктів забезпечення внутрішньої безпеки України є однією із важливих задач сучасного періоду нашої держави. Для створення та підтримки необхідного рівня безпеки в державі розробляється система правових норм регулюючих відносини у сфері забезпечення внутрішньої безпеки, які визначають основні напрями суб'єктів цієї сфери та механізм контролю за їх функціонуванням. Забезпечення внутрішньої безпеки являється складним явищем, яке містить такі самостійні види, як безпека правопорядку, інформаційна, економічна, соціальна, екологічна безпека та інші.

Внутрішня безпека держави в сучасних умовах розвитку засвідчує, що вагомим чинником впливу на існування, розвиток та реалізацію життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, захисту матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей громадян є взаємодія суб'єктів щодо забезпечення внутрішньої безпеки.

У підрозділі 1.2 «Поняття та сутність правоохоронної діяльності і системи правоохоронних органів» здійснений аналіз теоретичних засад, специфіки правового регулювання та практичної діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України, сформульовано низку положень та висновків, які в сукупності утворюють єдину концепцію у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами.

Насамперед, акцентовано увагу на тому, що внутрішня безпека держави є своєрідною характеристикою і необхідною умовою життєдіяльності людей, суспільства чи держави в цілому, а її забезпечення має розглядатися як невід'ємна складова державної політики, як одна з найбільш важливих функцій держави. Подається типологічна модель напрямків визначення поняття «безпека», розглядаються основні підходи до визначення поняття «внутрішня безпека» та досліджується її зміст. Складність поняття внутрішньої безпеки, його багатоаспектність зумовила необхідність певного впорядкування напрямків щодо його визначення. З огляду на це сформована адекватна типологічна модель, що складається з трьох типів: нормативно-правовий, що передбачає виявлення напрямків щодо визначення поняття «внутрішня безпека» у нормативно-правових актах України; доктринальний, в якому окреслюються основні напрямки до визначення поняття «внутрішня безпека», що містяться у науковій літературі; енциклопедичний, у якому подаються підходи до визначення поняття «внутрішня безпека», що містяться в енциклопедичних джерелах і словниках. Зазначається, що забезпечення внутрішньої безпеки держави необхідно розуміти як адміністративно-правовий вплив на суспільні відносини, які здійснюються за

допомогою комплексу адміністративно-правових засобів та інших правових явищ. Багатовимірність поняття «внутрішня безпека» дозволило виокремити аспекти її системної характеристики: адміністративно-правові, соціально-політичні, соціально-психологічні, економічні, інформаційні та особливості забезпечення законності.

Підкреслюється, що сьогодні, коли в Україні активно здійснюється адміністративна реформа, поступ нашої держави на шляху демократичних перетворень потребує вдосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами, однією зі складових якої є координація правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки, соціальна безпека громадян, забезпечення внутрішньої економічної, інформаційної безпеки.

У підрозділі 1.3 «Внутрішня безпека як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави» досліджено основні напрями правоохоронної діяльності щодо забезпечення внутрішньої безпеки України.

Важливим елементом правоохоронної діяльності у сфері внутрішньої безпеки країни є виконання законів, нормативних та відомчих правових актів. Характеризуючи ознаки правоохоронної діяльності у сфері внутрішньої безпеки держави слід звернути увагу на кілька положень. По-перше, вона притаманна тільки правоохоронним органам, що покликані забезпечувати права та інтереси суб'єктів правових відносин. По-друге, правоохоронна діяльність спрямована не тільки на боротьбу, запобігання правопорушенням, а і на захист прав та інтересів осіб та їх поновлення у разі порушення, забезпечення безпеки суспільства та застосування примусових заходів правоохоронними органами у регламентованих чинним законодавством процедурних межах і процесуальному порядку.

З'ясувавши сутність та структуру системи діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, детальніше розглянуто їх принципи. Принцип забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами є похідним від принципів державної безпеки, але він ще не став предметом окремого вивчення. Відразу ж зауважимо, що в основоположних законодавчих актах, які регулюють правовідносини у сфері внутрішньої безпеки, ці принципи також не визначено. Наприклад, в Законі України «Про основи національної безпеки України» визначено лише основні принципи забезпечення внутрішньої безпеки.

У підрозділі 1.4 «Роль та значення соціального забезпечення у сфері внутрішньої безпеки держави» зазначається, що соціальне забезпечення захисту людей, суспільства, держави у сфері внутрішньої безпеки являє собою сукупність специфічних засобів впливу на особистісні відносини і зв'язки, що виникають у суспільстві, а також на соціальні процеси. Вони реалізуються у двох основних групах: способи формування сприятливого соціального клімату в суспільстві та удосконалення методів, засновані на урахуванні індивідуальних здібностей і заохоченні особистих досягнень. Що стосується впливу адміністративно-правових норм у діяльності правоохоронних

органів щодо забезпечення соціальних прав людини, то у цій сфері спостерігається високий рівень відповідності між правовими нормами і застосованими методами.

Визначено, що особливості адміністративно-правового регулювання у сфері соціального забезпечення суспільства полягають у тому, що така діяльність є необхідною умовою життєдіяльності людини, суспільства та держави; у цій діяльності беруть участь суб'єкти різних гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової), особливе місце серед яких займають правоохоронні органи які наділені правом застосування примусових заходів; характер завдань, функцій, повноважень, форм і методів діяльності суб'єктів, які забезпечують соціальні права громадян, є специфічним; забезпечується захист соціальних принципів в усіх сферах життєдіяльності держави.

Встановлено, що основні напрями удосконалення сучасного стану забезпечення соціальних принципів правоохоронними органами є такі: створення сприятливих умов для прогресивного соціального розвитку в державі; реформування системи правоохоронних органів, пріоритетним напрямком діяльності яких має стати захист та забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб; підвищення рівня їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери; створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я, зменшення негативного впливу на суспільні відносини алкоголізму, наркоманії, інших негативних явищ; ліквідацію бездоглядності, безпритульності та бродяжництва серед дітей і підлітків; активне залучення засобів масової інформації до проблем корупції, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують внутрішній безпеці України.

У сучасних умовах на шляху переорієнтації державної політики з принципу «людина для держави» на принцип «держава для людини» основним змістом безпеки стає не тільки захист держави та її державних інтересів, а також людини і суспільства. На перший план вийшла проблема соціальної безпеки в широкому розумінні цього слова, інакше кажучи, безпеки особи, окремих груп, населення, суспільства в цілому, тобто соціуму. Це означає, що першоосновою концепції внутрішньої безпеки повинні бути інтереси людей суспільства, із яких витікають інтереси держави. Отже, на момент набуття Україною державного суверенітету в теорії держави не існувало понять «національні інтереси», «внутрішня безпека», а також категорій «внутрішня безпека», «система внутрішньої безпеки», визначених у чинному законодавстві держави. Раніше проблема забезпечення внутрішньої безпеки держави і розглядалася як виняткова прерогатива «силових» міністерств та відомств. Проблема забезпечення безпеки життєдіяльності і розвитку українського суспільства має багатоплановий характер. Вирішення такої проблеми полягає саме у захисті власних національних інтересів.

Розділ 2 «Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами» складається із трьох підрозділів, в яких визначено статус правоохоронних органів України та пропозиції з оновлення чинного законодавства і гарантування прав і свобод людини та їх гарантій.

У підрозділі 2.1 *«Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки держави»* аргументується необхідність спрямованості на демократичний розвиток діяльності правоохоронних органів та гуманістичні вимоги щодо правоохоронної діяльності у сфері внутрішньої безпеки держави.

Адміністративно-правовому регулюванню діяльності правоохоронних органів притаманні наступні особливості: адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки країни має цілеспрямований характер, при цьому нормотворчі цілі у кожному окремому випадку можуть мати відмінності; воно є складовою адміністративно-правового регулювання адміністративно-політичною діяльністю. Під законодавством, що регулює діяльність правоохоронних органів, пропонується розуміти систему нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави. До системи адміністративно-правових норм щодо забезпечення внутрішньої безпеки країни правоохоронними органами віднесено: норми, що містять адміністративно-правові санкції за правопорушення у сфері забезпечення внутрішньої безпеки; норми, що регулюють діяльність правоохоронних органів, підприємств, установ, організацій у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України.

Визначено, що адміністративно-правове регулювання забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами включає основні та допоміжні елементи. До основної групи належать адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини та акти реалізації норм права. Допоміжними елементами є джерела права, акти тлумачення норм права, юридичні факти та правові засоби.

Забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами визначено як урегульовану нормами адміністративного права діяльність цих органів та інших уповноважених суб'єктів, спрямованих на забезпечення внутрішньої безпеки держави. Під адміністративно-правовим регулюванням забезпечення внутрішньої безпеки запропоновано розуміти діяльність держави в особі правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави передбачених чинним законодавством, припинення правопорушень та притягнення винних до відповідальності.

У підрозділі 2.2 *«Координація адміністративно-правових відносин у діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України»* зазначено, що завдання

правоохоронних органів полягають у захисті суспільного ладу держави, економічної, інформаційної та політичної систем, прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, суб'єктів усіх форм власності, економічної та територіальної цілісності України.

Координація діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки країни визначена сукупністю дій, спрямованих на впорядкування взаємозв'язків між правоохоронними органами у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, виявлення внутрішніх загроз та їх нейтралізація. До основних ознак координації віднесено наступне: ефективність діяльності правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки України та забезпечення прав і свобод громадян за умови чіткого розмежування компетенції; усунення дублювання діяльності правоохоронних органів з метою покращення взаємодії між суб'єктами адміністративно-правового забезпечення внутрішньої безпеки держави; неухильне додержання законності усіма суб'єктами взаємодії; активне використання новітніх, наукових, технічних досягнень у запобіганні правопорушенням; постійний, типовий обмін інформації між правоохоронними органами щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Регулятивну роль забезпечення правоохоронними органами внутрішньої безпеки держави, необхідно розуміти як комплекс адміністративно-правових засобів забезпечення діяльності з організації, координації та контролю за виконанням правоохоронними органами поставлених перед ними цілей і завдань з метою забезпечення внутрішньої безпеки України. Визначено, що адміністративно-правовим регулюванням забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами є система адміністративно-правових засобів впливу на суспільні відносини які виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності держави у сфері реалізації громадянами їхніх прав у внутрішніх справах.

У підрозділі 2.3 *«Форми і методи діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави»* аргументується, що форми і методи внутрішньої безпеки держави забезпечуються та використовуються органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями, громадянами, особлива роль серед яких належить правоохоронним органам.

Аналізуючи методи правоохоронної та правозахисної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, визначено сутність понять «форма» та «метод». Під формою будь-якої діяльності розуміється спосіб зовнішнього виразу змісту та їх взаємодії, тип та структура змісту. Форма і зміст у кожному конкретному випадку невіддільні один від одного. Термін «форма» означає будь-який зовнішній вияв певного змісту.

Характерною особливістю форм правоохоронної та правозахисної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави є правові відносини. Таким чином, під формою діяльності правоохоронної спрямованості у сфері забезпечення внутрішньої безпеки необхідно

розуміти однорідні за своїм характером та правовою природою групи правоохоронних дій, що мають внутрішній та зовнішній вираз, і за допомогою яких забезпечується внутрішня безпека фізичних та юридичних осіб, громадський порядок, громадська безпека.

Розділ 3 «Концептуальні засади забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами» містить три підрозділи, в яких визначено та проаналізовано предмет дослідження нормативно-правових актів, теоретичні та методологічні засади міжнародного співробітництва, особливості забезпечення законності, адміністративно-правові засади інформаційної безпеки у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами.

У підрозділі 3.1 «Предмет та зміст нормативно-правових актів як складова забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами: поняття, суть, особливості застосування» зазначається, що питання правової регламентації діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави, стають більш актуальними і їм належить найважливіша роль у реалізації політики держави щодо зміцнення правового підґрунтя країни.

Нормативно-правові та відомчі акти, які забезпечують діяльність правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави характерні тим, що реалізують їх завдання і функції як державного органу щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави; окреслюють конкретні завдання, права й обов'язки, повноваження і відповідальність учасників суспільних відносин; забезпечують правове регулювання діяльності підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності, громадських об'єднань і окремих громадян; формують основні положення взаємодії між державними і правоохоронними органами; забезпечують норми верховенства права з метою більш ефективної дії національного законодавства в адміністративно-правовій діяльності; здійснюють застосування норм права як підстав для видання індивідуальних актів.

Значення нормативно-правових актів у діяльності правоохоронних органів України полягає у тому, що за їх допомогою: визначаються та реалізуються завдання та функції правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави; визначаються найбільш загальні, типові правила поведінки у підконтрольній їм сфері; окреслюються окремі завдання прав і обов'язків, а також відповідальність учасників суспільних відносин щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави.

У підрозділі 3.2 «Зарубіжний досвід забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами та можливості його застосування в Україні» зазначається, що міжнародне співробітництво правоохоронних органів слід розглядати як один із компонентів взаємодії держав у сфері забезпечення внутрішньої безпеки, захисту прав і свобод людини та їх

гарантій, національних інтересів, попередження та профілактики злочинності, що сьогодні є важливою частиною міжнародних відносин, які мають багатолітню історію.

Визначено, що співробітництво правоохоронних органів України з поліцейськими структурами щодо співробітництва у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави необхідно розглядати як історико-правове явище, що, безперечно, має наукове обґрунтування. Поняття «співробітництво» та «взаємодія» не мають принципових відмінностей, але, зважаючи на процедурний аспект названих явищ, зміст взаємодії має детальніший вигляд та постає інструментом прозорого і об'єктивного розгляду певного напрямку роботи такого інституту, правозабезпечення правоохоронних органів України. Одним із перших кроків до формування теоретичних засад цього правового явища буде визначення змісту взаємодії правоохоронних органів України з поліцейськими силами іноземних країн у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами на глобальному, універсальному та міжурядовому рівнях, що має певні особливості, зумовлені, насамперед, поза національним форматом дії означеного процесу.

Доведено, що об'єктивно зростає вплив міжнародних стандартів і норм, які регулюють діяльність правоохоронних органів, реформаторських процесів. Розгляд сучасних підходів з урахуванням світового досвіду і існуючих стандартів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави стає не лише обумовленою необхідністю, але і важливим чинником розвитку правоохоронних органів, як професійних і авторитетних органів державної влади.

Наголошено, що серед основних напрямів вивчення досвіду зарубіжних країн можна виділити: надання правової допомоги з попередження правопорушень; регламентацію адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави та прав особи у соціальній сфері; обмін інформацією, що становить інтерес для правоохоронних органів; обмін досвідом у правоохоронній роботі, практичній і науковій діяльності; надання матеріально-технічної, кадрової та консультативної допомоги. У питанні розширення міжнародного співробітництва правоохоронних органів України у сфері внутрішньої безпеки може бути використане досягнення багатьох країн, правові системи яких є подібними до неї та об'єктивно обумовлені ментальністю та загальним розвитком правової культури країн.

У підрозділі 3.3 *«Особливості форм і методів забезпечення законності діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави»* обґрунтовано, що законність – це основа нормальної життєдіяльності цивілізованого суспільства, усіх ланок його політичної системи. Зазначено, що, охоплюючи своєю дією найбільш важливі сфери людського життя, законність вносить до нього відповідну гармонію, забезпечує справедливу диференціацію інтересів людей.

Сутність забезпечення законності у діяльності правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки країни полягає у: 1) попередженні та припиненні порушень прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які є учасниками правовідносин у цій сфері, відновленні їх порушених прав, свобод та законних інтересів; 2) попередженні та припиненні порушень прав, свобод і законних інтересів працівників правоохоронних органів, які забезпечують внутрішню безпеку в державі, відновленні їх порушених прав, свобод та законних інтересів; 3) притягненні винних осіб до адміністративної відповідальності; 4) раціоналізації використання бюджетних коштів; 5) своєчасному, повному і достовірному інформуванні населення про діяльність правоохоронних органів щодо їх діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки; б) підвищенні ефективності виконання завдань та обов'язків, реалізації наданих повноважень правоохоронним органам із забезпечення внутрішньої безпеки, що дозволить підвищити захищеність населення від внутрішніх загроз, які є наслідком вчинення правопорушень; 7) підвищенні їх авторитету серед населення.

Встановлено, що забезпечення законності правоохоронними органами у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави доцільно розглядати у широкому та вузькому значенні. У широкому – як сукупність усіх існуючих в державі напрямів діяльності, які дозволяють забезпечити її стале функціонування та розвиток. У вузькому – лише тих напрямів діяльності, які пов'язані із забезпеченням та захистом прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, боротьбою з правопорушеннями, забезпеченням громадського порядку, громадської безпеки та власності, тобто складають основу забезпечення законності правоохоронними органами у сфері внутрішньої безпеки держави від такого виду внутрішніх загроз як правопорушення.

Законність і дисципліна у діяльності правоохоронних органів забезпечується трьома основними способами – проведення контролю, здійсненням нагляду та за допомогою звернення громадян. Контроль є одним з найпоширеніших і дієвих способів забезпечення законності. Його сутність полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює облік і перевірку того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання і реалізує свої функції шляхом втручання в оперативну діяльність останнього, надання йому обов'язкових для виконання вказівок, припинення, зміни чи скасування актів управління, вжиття заходів примусу, у точу числі і шляхом притягнення до відповідальності.

Розділ 4 «Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення правоохоронними органами внутрішньої економічної, інформаційної та екологічної безпеки України» складається з п'яти підрозділів, в яких зазначається, що економічна, інформаційна та екологічна внутрішня безпека – це стан захищеності національної безпеки у сфері забезпечення правоохоронними органами її розвитку та матеріальних інтересів людей. Відповідно до Концепції

національної безпеки України основними напрямками державної політики у цій сфері є: недопущення незаконного використання бюджетних коштів, державних ресурсів, їх перетікання у тіньову економіку; контроль за експортно-імпортною діяльністю, спрямованою на підтримку важливих для України пріоритетів та захист вітчизняного виробника, боротьба з протиправною економічною діяльністю, корупцією, хабарництвом, протидія неконтрольованому відпливу матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інших ресурсів.

У підрозділі 4.1 *«Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення правоохоронними органами внутрішньої економічної безпеки України»* зазначено, що предметом розвитку правоохоронних органів є насамперед розвиток моделі основної діяльності правоохоронних органів та нормативне закріплення цієї діяльності у законодавчих актах. Визначено і розкрито базові і методологічні схеми організації забезпечення внутрішньої економічної безпеки.

Внутрішня економічна безпека має три основні складові: економічну незалежність, що означає можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами; здійснення постійної модернізації виробництва, ефективна інвестиційна та інноваційна політика, розвиток інтелектуального і трудового потенціалу України; стійкість і стабільність національної економіки, захист усіх форм власності, створення гарантії для ефективної підприємницької діяльності.

Поняття «економічна безпека» є відносно новим в українському лексиконі, хоча воно досить поширене та давно використовується у практичній діяльності на Заході. Необхідно на законодавчому рівні чітко визначити поняття забезпечення правоохоронними органами внутрішньої економічної безпеки України, а також формування державної політики у сфері економічної безпеки. До головних функцій адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої економічної безпеки належать ті, що безпосередньо пов'язані з боротьбою із правопорушеннями, за які передбачена юридична відповідальність (профілактична, захисна, ресоціалізаційна, судовий розгляд справ про правопорушення, розгляд справ про фінансові та господарські правопорушення). До другорядних функцій належать: контрольна, дозвільна, правороз'яснювальна, аналітична та методична, інформаційна, нормотворча, координаційна.

У підрозділі 4.2 *«Місце та роль нормативно-правових відносин у сфері забезпечення внутрішньої економічної безпеки держави»* обґрунтовується, що на підставі аналізу теоретичних і методологічних проблем, а також теоретичних засад дослідження адміністративно-правових правових аспектів правоохоронної діяльності запропоновано визначення понять, правової організації у сфері забезпечення внутрішньої економічної безпеки. У контексті правової діяльності перспективним є розгляд правової організації адміністративної діяльності

правоохоронних органів, яка виокремлює напрямок, що стосується сфери організації правоохоронної діяльності.

Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення внутрішньої економічної безпеки держави містять систему критеріїв, які у своїй сукупності дають повну нормативно-правову характеристику перспектив розвитку української економіки. Саме стан останньої й визначає економічну безпеку держави. Наголошено, що в Конституції України вирішена головна економічна й правова проблема – проблема власності. Усі суб'єкти права власності юридично рівні перед законом. Кожен може володіти будь-яким майном – рухомим і нерухомим, предметами споживання й засобами виробництва.

У підрозділі 4.3 «Основні напрями взаємодії правоохоронних органів щодо внутрішньої економічної безпеки держави та їх правове забезпечення» розглядається поняття «економічна безпека», що є відносно новим в українському лексиконі, хоча воно досить поширене та давно використовується у практичній діяльності. На сучасному етапі економічного розвитку України слід вирішити комплекс непростих питань, найгострішим з яких є проблема економічної безпеки країни та її громадян. З огляду на це проблема має постійно перебувати у центрі уваги держави. Визначено, що правоохоронні органи утворюють певним чином відособлену за ознакою професійної діяльності самостійну групу органів держави, що мають чітко визначені завдання та виконують певні правоохоронні функції. Щодо забезпечення внутрішньої економічної безпеки, то діяльність правоохоронних органів у цій сфері здебільшого зводиться до боротьби з економічними правопорушеннями – запобігання, попередження правопорушень у всіх галузях економіки України.

Обґрунтовано, що взаємодія правоохоронних органів між собою та органами фінансового контролю завжди відігравала важливу роль у забезпеченні внутрішньої економічної безпеки, підвищувала результативність у боротьбі із правопорушеннями у сфері економіки. В установленому законом порядку взаємодіють правоохоронні органи щодо забезпечення внутрішньої безпеки України з Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, Національним банком України, іншими центральними органами виконавчої влади. Міністерство фінансів України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Державне казначейство України, а також інші державні органи, що мають контрольні повноваження, мають сприяти виконанню завдань, покладених на правоохоронні органи, які здійснюють боротьбу з економічними правопорушеннями, у межах своєї компетенції.

У підрозділі 4.4 «Адміністративно-правові засади забезпечення внутрішньої інформаційної безпеки України» розкрито поняття системи внутрішньої безпеки як сукупності державних

структур і недержавних організацій, що функціонують у сфері інформаційної безпеки. Відповідальність яка настає у випадку скоєння адміністративних правопорушень при створенні, передачі і розповсюдженні інформації, формуванні та використанні інформаційних ресурсів, а також створенні інформаційної внутрішньої безпеки, визначається в різних нормативно-правових актах інформаційного законодавства по предметам інформаційної сфери.

Зазначено, що інформаційна внутрішня безпека є важливою рисою світового суспільного прогресу. Розвиток інформаційних технологій і впровадження їх практично у всі сфери діяльності суттєво змінює структуру суспільства. Україна вступила у нову еру інформаційного суспільства. Реалізація національних інтересів України щодо забезпечення внутрішньої інформаційної безпеки – один із найважливіших напрямків цієї трансформації. Сьогодні існує цілий комплекс інформаційних внутрішніх загроз, серед яких: відсутність яскравої ідентифікації України у глобальному інформаційному просторі та чіткої стратегії входження до світового інформаційного суспільства. Особливістю останнього є те, що стратегічним ресурсом стає інформація, що здатна взаємодіяти не лише з матеріальним, але й з духовним світом людини.

Обґрунтовано, що внутрішня інформаційна безпека – це вид суспільних інформаційних правовідносин щодо створення, підтримки, охорони та захисту бажаних для людини, суспільства і держави безпечних умов життєдіяльності; суспільних правовідносин, пов'язаних із створенням, розповсюдженням, зберіганням та використанням інформації. У цілому ж внутрішня інформаційна безпека покликана забезпечити реалізацію національних інтересів за допомогою усього арсеналу засобів, що є в її розпорядженні. У цьому сенсі вважаємо, що найвищий сенс політики інформаційної безпеки – вільний розвиток і процвітання суспільства. Отже, внутрішня інформаційна безпека являє собою одне з найважливіших понять у науці і різних сферах людської діяльності. Сутність і комплексність цього поняття виявляється характером сучасного інформаційного суспільства. Аналіз різних підходів до визначення змісту поняття «внутрішня інформаційна безпека» надає можливість зауважити про недоцільність суворого обрання тієї чи іншої позиції. Наведене вище дає змогу розглядати дану проблему більш комплексно і системно, додати знань про цей багатогранний феномен. Найбільш прийнятним є інтегральний підхід, за якого внутрішня інформаційна безпека визначатиметься за допомогою окреслення найбільш важливих її сутнісних ознак з урахуванням постійної динаміки інформаційних систем.

У підрозділі 4.5 «Сутність, задачі та цілі забезпечення внутрішньої екологічної безпеки України» зазначено, що забезпечення внутрішньої екологічної безпеки України правоохоронними органами і підтримання екологічної рівноваги на території держави займають значне місце у формуванні державної політики.

Наголошено на тому, що екологію не можна розглядати лише з точки зору проблеми збереження чистоти навколишнього середовища. Лише при забезпеченні належного рівня

внутрішньої екологічної безпеки України можна говорити про економічну безпеку. Виснаження природних ресурсів, сучасні техногенні катастрофи роблять країну досить вразливою та залежною від зовнішніх джерел.

Під внутрішньою екологічною безпекою слід розуміти здатність держави забезпечити збереження належного рівня чистоти навколишнього середовища, раціонального використання біологічних, енергетичних, мінеральних, земельних, лісових, водних ресурсів для створення нормальних умов у життєдіяльності суспільства.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що полягає у визначенні теоретичних та методологічних засад удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки України правоохоронними органами. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення зазначеної мети.

Доведено, що внутрішню безпеку слід розглядати у широкому та вузькому значеннях. У широкому – як захищеність від усіх можливих видів внутрішніх загроз, у вузькому – лише від тих, які є наслідком вчинення правопорушень. Саме вузьке розуміння внутрішньої безпеки взято нами за основу під час визначення предмета дослідження у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України.

Сформульовано визначення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами, під яким необхідно розуміти закріплену в нормативно-правових актах гарантовану державою сукупність юридичних можливостей та засобів у сфері внутрішньої безпеки країни. Зроблено висновок, що сутність забезпечення внутрішньої безпеки держави як об'єкта адміністративно-правового регулювання полягає у тому, що вона безпосередньо пов'язана з виконавчо-розпорядчою діяльністю правоохоронних органів яка закріплена в численних нормативно-правових актах, гарантується державою і забезпечуються можливістю застосування адміністративного примусу та визначено як необхідну умову життєдіяльності людини, суспільства та держави, систему правових, організаційних, кадрових, інформаційних, економічних, соціальних та інших заходів, що реалізуються правоохоронними органами з метою забезпечення захисту людини, суспільства і держави від внутрішніх загроз, які є наслідком вчинення правопорушень.

Акцентовано увагу на тому, що внутрішня безпека держави є своєрідною характеристикою і необхідною умовою життєдіяльності людей, суспільства чи держави в цілому, а її забезпечення має розглядатися як невід'ємна складова державної політики, як одна з найбільш важливих функцій держави.

Визначено особливості забезпечення внутрішньої безпеки держави як виду адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів, які полягають у тому, що: 1) така діяльність є необхідною умовою життєдіяльності людини, суспільства та держави; 2) у цій діяльності беруть участь суб'єкти різних гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової), особливе місце серед яких займають правоохоронні органи які наділені правом застосування примусових заходів; 3) характер завдань, функцій, повноважень, форм і методів діяльності суб'єктів, які її забезпечують, є специфічним; 4) забезпечується захист від внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності держави, які є наслідком вчинення правопорушень; 5) для особового складу державних правоохоронних органів, які виконують завдання щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави, встановлено спеціальні звання, класні чини, передбачено особливий порядок проходження державної служби та притягнення до відповідальності.

Визначено, що внутрішня безпека України – це стан захищеності життєвоважливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. У змістовому плані внутрішня безпека держави є складним багатоаспектним поняттям і передбачає такі види безпеки: політичну, економічну, інформаційну, державну, воєнну, науково-технічну, екологічну безпеку громадського порядку, індивідуального розвитку нації та інші види внутрішньої безпеки.

Зроблено висновок про необхідність перегляду завдань, функцій та повноважень правоохоронних органів щодо забезпеченням внутрішньої безпеки, які на сьогодні закріплені у чинному законодавстві. Це, насамперед, стосується таких завдань і похідних від них функцій та повноважень як протидія корупції, хабарництва, зловживання владою тощо. Для боротьби з цими правопорушеннями які є загально визнаним найбільшим «національним лихом», необхідно створити єдиний, наприклад, антикорупційний центр. Створення окремого спеціального правоохоронного органу для боротьби з хабарництвом та зловживанням владою зосередження завдань, функцій і повноважень щодо попередження цих правопорушень, дозволить підвищити результативність протидії цим видам протиправної діяльності, усуне дублювання повноважень між окремими правоохоронними органами та індивідуалізує їх відповідальність.

Запропоновано визначення поняття правоохоронних органів як єдиної системи правоохоронних органів держави, призначенням яких є захист та забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб, боротьба з правопорушеннями, забезпечення охорони та захисту громадського порядку, громадської безпеки та власності.

Визначено основні напрями удосконалення сучасного стану забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами. До них віднесено наступні: створення сприятливих умов для прогресивного економічного, інформаційного і соціального розвитку в державі; реформування системи правоохоронних органів, пріоритетним напрямком діяльності яких має

стати захист та забезпечення реалізації прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб; покращення координації діяльності правоохоронних органів; підвищення рівня їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери; створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я, зменшення негативного впливу на суспільні відносини.

Встановлено, що соціальне забезпечення захисту людей, суспільства, держави у сфері внутрішньої безпеки являє собою сукупність специфічних засобів впливу на особистісні відносини і зв'язки, що виникають у суспільстві, а також на соціальні процеси. Вони реалізуються у двох основних групах: способи формування сприятливого соціального клімату в суспільстві та удосконалення методів, засновані на урахуванні індивідуальних здібностей і заохоченні особистих досягнень. Що стосується впливу адміністративно-правових норм у діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення соціальних прав людини, то у цій сфері спостерігається високий рівень відповідності між правовими нормами і застосованими методами.

Визначено координацію діяльності правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки країни як сукупність дій, спрямованих на впорядкування взаємозв'язків між правоохоронними органами у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, виявлення внутрішніх загроз та їх нейтралізація. До основних ознак координації віднесено наступні: координація – це сукупність дій правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України та забезпечення прав і свобод громадян; правоохоронні органи держави, що здійснюють координацію не завжди є безпосередніми керівниками щодо суб'єктів, діяльність яких координується; такі дії спрямовані на впорядкування діяльності нижчих суб'єктів, усунення дублювання їхніх дій та заповнення певних прогалин; координація має за мету покращення взаємодії між суб'єктами адміністративно-правового забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Запропоновано регулятивну роль забезпечення правоохоронними органами прав і свобод людини у сфері внутрішньої безпеки держави розуміти як комплекс адміністративно-правових засобів забезпечення діяльності з організації, координації та контролю за виконанням правоохоронними органами поставлених перед ними цілей і завдань з метою забезпечення внутрішньої безпеки України.

Наголошено, що визначальним у діяльності правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки держави є попередження та профілактика скоєння правопорушень. Ця діяльність забезпечує внутрішню безпеку держави та особисту безпеку громадян, зміцнення законності і дисципліни. Саме правоохоронним органам належить роль у реалізації політики в державі щодо зміцнення правового підґрунтя країни і громадського життя. Ця діяльність потребує специфічного, морально-технічного та іншого забезпечення.

Виділено основні ознаки правоохоронних органів, а саме: 1) забезпечення внутрішньої безпеки країни; 2) здійснення профілактичної діяльності правоохоронними органами; 3) організаційне, правове, кадрове, матеріально-технічне, фінансове, економічне, інформаційне та інші забезпечення, необхідне для виконання покладених на них функцій; 4) пред'явлення спеціальних вимог до працівників правоохоронних органів, щодо ділових і моральних якостей, стану здоров'я, рівня освіти; 5) для ефективного виконання своїх обов'язків правоохоронні органи наділяються специфічними правами і мають встановлені чинним законодавством зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів.

З'ясовано, що міжнародне співробітництво правоохоронних органів можливо розглядати як один з компонентів удосконалення взаємодії держав у сфері забезпечення внутрішньої безпеки, захисту прав, свобод та інтересів громадян, національних інтересів, попередження та профілактики правопорушень, що на сьогодні є важливою частиною міжнародних відносин. Серед основних напрямів такого співробітництва можна виділити: надання правової допомоги із попередження правопорушень; укладання договорів про дослідження проблем протидії правопорушенням; регламентація кримінально-юридичних питань і право особи в сфері забезпечення правоохоронними органами громадського порядку, обмін інформацією, що представляє інтерес для правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки; обмін досвідом правоохоронної діяльності в практичній і науковій діяльності щодо забезпечення внутрішньої безпеки; надання матеріально-технічної, кадрової і консультативної допомоги.

Визначено сутність внутрішньої економічної безпеки держави як такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість економічних реформ в державі, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Стратегія внутрішньої економічної безпеки країни – це чітке обґрунтування основної мети і довготермінова політика та план дій держави щодо усунення загроз існуванню та розвитку народного господарства країни. Це означає, що комплекс дій української держави у цій сфері повинен бути спрямований на усунення найважливіших загроз такій економічній системі, яка спрямована на задоволення потреб та інтересів тих верств населення, які створюють основну масу матеріальних і духовних благ.

Сформульовано визначення економічної безпеки, під якою пропонується розуміти систему забезпечення стійкості національної економіки, що зберігає свою цілісність і здатність до саморозвитку, незважаючи на несприятливі внутрішні і зовнішні загрози.

Зроблено висновок, що сутність економічного суверенітету України та його структура у загальному розумінні безпеки – це низький рівень загроз, які можуть перешкоджати стійкому функціонуванню певного суб'єкта. Безпека має два виміри. Людина може відчувати себе

безпечно, якщо справджуються дві головні передумови. По-перше, вона повинна відчувати себе безпечно в конкретний момент у даному місці. По-друге, і головне, – вона повинна мати впевненість у власній безпеці в майбутньому, тобто повинні бути певні передумови для відтворення ситуації безпеки у майбутньому. Якщо переходити до контексту економіки як динамічної системи, що, як відомо, розвивається за рахунок власних вбудованих механізмів, поняття безпеки тут буде адекватним поняттю стійкості процесу суспільно-економічного відтворення.

Визначено принципи забезпечення внутрішньої економічної безпеки правоохоронними органами, що реалізуються на основі певних закономірностей, які можуть бути правовими і не правовими. У сфері внутрішньої економічної безпеки держави закономірності закріплені у суспільній свідомості та здійснюються у правовій формі, частіше у вигляді відповідних юридичних норм, частина з яких дістала назву принципів забезпечення у сфері внутрішньої безпеки країни.

Класифіковано національні економічні інтереси за наступними критеріями: 1) за ступенем важливості: життєво важливі, стратегічні, тактичні; 2) за тривалістю дії: довготривалі, середньо тривалі, коротко тривалі; 3) за місцем дії: внутрішні, зовнішні; 4) за ступенем реалізації: нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані; 5) за сферами розповсюдження: виробничі, фінансові, експертно-імпорتنі, технологічні, інституційні, військово-економічні, соціально-економічні, демографо-економічні, еколого-економічні та інші.

Доведено, що інформаційна безпека забезпечується проведенням єдиної державної політики внутрішньої безпеки в інформаційній сфері, системою заходів правового, економічного, політичного й організаційного характеру, адекватних загрозам та небезпекам національним інтересам держави, суспільства та особи в інформаційній сфері. Нормативно-правові засади побудови, поточної діяльності та розвитку системи забезпечення інформаційної внутрішньої безпеки України на сьогодні складають: Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України», «Про інформацію», інші законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері. Нормативно-правове підґрунтя має досить розвинений характер, оскільки більшість норм відповідають міжнародним стандартам, принципам і нормам забезпечення прав і свобод людини та громадянина, зокрема права на свободу слова, отримання та поширення інформації. Водночас, системні проблеми даються взнаки і при вирішенні галузевих проблем, тому не сформованість нормативно-правової бази щодо регулювання суспільних відносин у сфері внутрішньої безпеки, відповідним чином негативно впливає на можливість формування достатньої і ефективно діючої нормативно-правової бази з питань забезпечення внутрішньої безпеки правоохоронними органами в інформаційній сфері.

Зазначено, що особливого значення у забезпеченні внутрішньої екологічної безпеки України правоохоронними органами набуває правове регулювання їх діяльності, предметом діяльності яких є реалізація передбачених законодавством заходів у сфері екологічної безпеки держави. Внутрішня екологічна безпека є складовою суспільної, національної та державної безпеки, беручи до уваги той факт, що людина – це елемент суспільства, а держава – це інструмент інтересів громадян. А тому внутрішня екологічна безпека – важлива запорука існування людини, держави, нації, українського суспільства.

Вироблено низку обґрунтованих пропозицій щодо розробки проектів законодавчих актів, які будуть сприяти поліпшенню адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України, зокрема запропоновано розробити Закони України «Про внутрішню безпеку України», «Про координацію діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України», «Про утворення державної служби боротьби з економічною злочинністю в Україні», «Про збори, мітинги, походи, демонстрації, пікетування», «Про внутрішню екологічну безпеку», а також змін та доповнень до деяких чинних законодавчих актів, зокрема, Законів України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», «Про національну безпеку України», «Про державну службу», «Про боротьбу з тероризмом», «Про інформацію» та інших.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, підручники, науково-практичні та навчальні посібники:

1. Нікітенко О. І. Теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами : монографія / О. І. Нікітенко. – Херсон : Херсонський державний університет, 2011. – 448 с.
2. Нікітенко О. І. Теорія і практика попередження злочинів органами внутрішніх справ в сучасних умовах : монографія / О. І. Нікітенко. – Херсон : Херсонський державний університет, 2010. – 220 с.

Наукові статті та тези доповідей і наукових повідомлень:

1. Нікітенко О. І. Адміністративні заходи та засоби попередження правопорушень органами внутрішніх справ у прикордонних районах / О. І. Нікітенко // Науковий вісник РВВ Луганський інститут внутрішніх справ. – 2000. – С. 48-56.

2. Нікітенко О. І. Деякі аспекти адміністративних засобів та заходів що здійснюються органами внутрішніх справ з метою попередження правопорушень / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Дніпропетровського юридичний інститут МВС України. – 2001. – № 1(4). – С. 308-312.

3. Нікітенко О. І. Питання удосконалення адміністративного законодавства України і його роль у діяльності правоохоронних органів / О. І. Нікітенко // Науковий вісник РВВ Луганський інститут внутрішніх справ. – 2001. – № 3. – С. 53-59.

4. Нікітенко О. І. Адміністративно-правове регулювання перебування в Україні іноземних громадян та осіб без громадянства / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10 річчя незалежності України. – 2002. – № 2. – С. 17-24.

5. Нікітенко О. І. Теоретичний аспект процесу доказування у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб щодо забезпечення правил перебування іноземців в Україні / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2004. – № 4. – С. 93-102.

6. Нікітенко О. І. Формування позитивного іміджу міліції – ефективне забезпечення попередження злочинності / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України – 2005. – № 3 – С. 221-225.

7. Нікітенко О. І. Окремі елементи складу міжнародних злочинів / О. І. Нікітенко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2005. – № 5. – С. 9-15.

8. Нікітенко О. І. Громадський порядок та конституційні основи його охорони / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Одеського юридичного інституту ХНУВС. – 2005. – № 2. – С. 85-89.

9. Нікітенко О. І. Пріоритет управлінських послуг держави у реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. – 2006. – № 3. – С. 247-251.

10. Нікітенко О. І. Проблема принципів централізації і децентралізації управління у сфері охорони правопорядку / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Донецького юридичного інституту ЛДУВС. – 2006. – № 3(26) – С. 236-240.

11. Нікітенко О. І. Взаємодія правоохоронних органів з громадськістю із охорони громадського порядку / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Донецького юридичного інституту ЛДУВС. – 2007. – № 2(29). – С. 44-48.

12. Нікітенко О. І. Проблеми удосконалення адміністративно-правових форм і методів / О. І. Нікітенко // Вісник Кримського юридичного інституту ХНУВС. – 2008. – № 1(08). – С. 240-247.

13. Нікітенко О. І. Державна політика удосконалення адміністративно-правового реформування в Україні / О. І. Нікітенко // Науково-виробничий журнал Міжнародного університету бізнесу і права. – 2010. – № 20. – С. 159-162.
14. Нікітенко О. І. Поняття та формування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом / О. І. Нікітенко // Юридичний вісник Причорномор'я. – 2010. – № 2(2) – С. 4-11.
15. Нікітенко О. І. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави / О. І. Нікітенко // Право України. – 2011. – № 9. – С. 286-293.
16. Нікітенко О. І. Теоретичні, організаційні проблеми забезпечення внутрішньої економічної безпеки правоохоронними органами / О. І. Нікітенко // Науково-виробничий журнал Міжнародного університету бізнесу і права. – 2011. – № 24. – С. 81-83.
17. Нікітенко О. І. Методологічні засади правоохоронних органів у сфері охорони внутрішньої безпеки країни / О. І. Нікітенко // Юридичний Вісник Причорномор'я. – 2011. – № 3(3). – С. 214-225.
18. Нікітенко О. І. Теоретичні, організаційні засади правоохоронних органів у сфері охорони внутрішньої безпеки держави / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Донецького юридичного інституту МВС України. – 2011. – № 4. – С. 62-67.
19. Нікітенко О. І. Інформаційна внутрішня безпека держави як складова її інформаційної захищеності / О. І. Нікітенко // Науковий вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – № 22. – С. 423-430.
20. Нікітенко О. І. Напрями діяльності правоохоронних органів по забезпеченню внутрішньої економічної безпеки / О. І. Нікітенко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. Дідоренка. – 2011. – № 4. – С. 139-148.
21. Нікітенко О. І. Запобіжні функції правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки держави у правоохоронній діяльності / О. І. Нікітенко // Держава та регіони: Право. – 2011. – № 4. – С. 191-193.
22. Нікітенко О. І. Деякі аспекти щодо забезпечення правоохоронними органами економічної безпеки країни / О. І. Нікітенко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – 2011. – № 3(3). – С. 111-114.
23. Нікітенко О. І. Конституція і закони України як основні акти регулювання діяльності правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки держави / О. І. Нікітенко // Науковий вісник НАВС. – 2012. – № 2(81). – С. 10-17.

24. Нікітенко О. І. Основні напрями діяльності правоохоронних органів із гарантування внутрішньої економічної безпеки / О. І. Нікітенко // Публічне право. – 2012. – № 1(5). – С. 148-155.

25. Нікітенко О. І. Конституція України та Закон України «Про міліцію» – основа правового регулювання діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження злочинів / О. І. Нікітенко // Попередження злочинності: загальносоціальні заходи : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 19-18 жовтня 2001 р.) / Вісті Кримінологічної асоціації України, МВС України, Нац. ун-т. внутр. справ. – К : НУВС, 2001. – С. 75-78.

26. Нікітенко О. І. Конституційні економічні права і свободи людини і громадянина. Зміст та проблеми класифікації / О. І. Нікітенко // Держава, регіон, підприємство: теорія та практика економіко-правового регулювання : матеріали наук.-практ. конф. (Херсон, 26-27 лист. 2009 р.) / Херсонський державний університет. – Х : ХДУ, 2009. – С. 124-127.

27. Нікітенко О. І. Пріоритетні напрями подальшого вдосконалення державного управління під час проведення адміністративної реформи в Україні / О. І. Нікітенко // Державна політика удосконалення адміністративно-правового реформування в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аспект : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Херсон, 22-23 травня 2009 р.) Міжнародний ун-т бізнесу і права. – Х : МУБІП, 2009. – С. 11-16.

28. Нікітенко О. І. Зарубіжний досвід забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами та можливості його застосування в Україні / О. І. Нікітенко // Україна: трансформації Європейського вибору в сучасних умовах міжнародного права та державотворення : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Херсон, 28 січня 2012 р.) Міжнародний ун-т бізнесу і права. – Х : МУБІП, 2012. – С. 9-13.

АНОТАЦІЇ

Нікітенко О. І. Теоретичні проблеми вдосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2013.

Дисертацію присвячено аналізу теоретико-методологічних та організаційно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення внутрішньої безпеки в Україні. В історично-правовому аспекті досліджено процеси розвитку та становлення правоохоронних органів в Україні; визначено особливості правового регулювання діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення внутрішньої безпеки в Україні; проаналізовано проблеми взаємовідносин

правоохоронних органів із державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю; досліджено становлення партнерських відносин між правоохоронними органами та населенням; простежено процес удосконалення міжнародного співробітництва правоохоронних органів у сфері внутрішньої безпеки; сформульовано мету, завдання та принципи їх діяльності; проаналізовано функції правоохоронних органів; теоретико-методологічні засади забезпечення внутрішньої економічної та інформаційної безпеки і наукового забезпечення у боротьбі з національною, організованою, транснаціональною та прикордонною злочинністю, тероризмом і корупцією. Сформульовано пропозиції щодо внесення конкретних змін, доповнень до чинного Українського законодавства із досліджених проблем.

Ключові слова: адміністративно-правові засади внутрішньої безпеки, загальна теорія внутрішньої безпеки, система внутрішньої безпеки, моніторинг, внутрішня загроза, небезпека, економічна безпека, інформаційна безпека, правоохоронні органи, законність, правопорядок, юридична психологія, міжнародне співробітництво.

Никитенко А.И. Теоретические проблемы совершенствования обеспечения внутренней безопасности государства правоохранительными органами. – *Рукопись*.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс, финансовое право, информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2013.

Диссертация является одной из первых попыток комплексно, с использованием современных методов познания, с учетом новейших достижений науки административного права исследовать вопросы теоретических проблем совершенствования обеспечения внутренней безопасности государства правоохранительными органами Украины и сформулировать авторское видение путей их решения. В результате проведенного исследования разработана теория совершенствования внутренней безопасности страны правоохранительными органами в Украине, сформулирован ряд новых научных положений и выводов, предложенных автором. В частности: совершенствование деятельности правоохранительных органов в демократическом обществе в сфере внутренней безопасности состоит в охране прав и свобод человека, гарантий их реализации, обеспечении внутренней безопасности и общественного порядка. Сформулировано понятие правоохранительных органов как государственных органов, целью образования и деятельности которых является защита прав и свобод граждан, интересы общества и государства, обеспечение национальной и внутренней безопасности в государстве.

В работе автором выделены специальные признаки деятельности правоохранительных органов в сфере внутренней, экономической, информационной безопасности.

Диссертация посвящена теоретическим и административно-правовым проблемам совершенствования деятельности правоохранительных органов по обеспечению внутренней безопасности Украины от внутренних угроз. В историко-правовом аспекте исследованы процессы формирования правоохранительных органов в Украине; определены особенности правового регулирования деятельности правоохранительных органов по обеспечению внутренней безопасности Украины; проанализированы проблемы взаимоотношений правоохранительных органов с государственными органами, органами исполнительной власти и общественностью; исследовано становление партнерских отношений между правоохранительными органами и населением, обеспечение законности и правопорядка, совершенствование международного сотрудничества правоохранительных органов; сформулированы цели, задачи и принципы их деятельности, проанализированы функции правоохранительных органов, уровень обеспечения экономической и информационной безопасности; обоснованы теоретико-методологические проблемы деятельности правоохранительных органов. Сформулированы предложения относительно внесения конкретных изменений и дополнений в действующее национальное законодательство по исследованным проблемам.

Ключевые слова: административно-правовые основы внутренней безопасности, общая теория внутренней безопасности, система внутренней безопасности, мониторинг, внутренняя угроза, опасность, экономическая безопасность, информационная безопасность, правоохранительные органы, законность, правопорядок, юридическая психология, международное сотрудничество.

Nikitenko A.I. Theoretical problems of improving the internal security of the state law enforcement agencies. – *Manuscript*.

Thesis for the degree of Doctor of Law specializing 12.00.07 – Administrative Law and Process; finance, information law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkov, 2013.

The thesis is devoted to theoretical and organizational and legal problems of improving law enforcement to internal security in Ukraine from internal threats. In this work, the historical perspective, the development process and the establishment of law enforcement in Ukraine identified peculiarities of legal regulation of law enforcement agencies with homeland security in Ukraine, analyzed the problem of relations between law enforcement agencies with state agencies, authorities and the public; investigated the formation of partnerships between law enforcement agencies and the public, ensuring law and order, improve international law enforcement cooperation, formulated the goal, objectives and principles of their activities, analyzed the function of law enforcement agencies to ensure economic and information security and ground theoretical-methodological problems of *operativno-rozshukovoy* activity, the rule law, science support in dealing with national, organized, and trans-border crime.

Suggestions are set forth in relation to bringing of the concrete to the change adding to the current legislation from investigational problems.

Keywords: administrative bases of internal safety, general theory of internal safety, system of internal safety, monitoring, internal threat, danger, administrative adjusting of internal safety, economic security, informative safety, law enforcement authorities, legality, law and order, legal psychology, international cooperation.